

С. І. Білокінь

Київський Свято-Микільський пустинний монастир

КИЇВСЬКИЙ СВЯТО-МИКІЛЬСЬКИЙ ПУСТИННИЙ МОНАСТИР Перше документальне свідчення про існування обителі на [Аскольдовій могилі](#) датовано 1411. Оскільки монастир розташовувався у вкритій лісом місцевості, його називали пустинним. 1518 обителі передано поле і виноградник, що належав [Києво-Печерській лаврі](#). 1690–93 на місці виноградника коштом І. Мазепи за проектом архітекторів О. Старцева й І. Зарудного зведено п'ятикупольний Свято-Микільський собор («Великий Микола», освячений у 1696), трапезну, келії та інші монастирські споруди. 1711 (за іншими даними – 1715) окремо від цього комплексу, на місці стовпа («слупа», звідси – назва церкви), що був дороговказом до старого монастиря, коштом князя Д. Голіцина збудовано Свято-Микільську Слупську церкву («Малий Микола»).

1732 митрополит Рафаїл (Заборовський) розділив територію на вершині гори на 2 обителі. За його клопотанням Пустинно-Микільському монастиреві надано [архімандрію](#). Перший архімандрит – Йосип (Волчанський). 1750 зведено дзвіницю Свято-Микільському собору у стилі українського [бароко](#). 1810 на кошти воронезького голови С. Мещерякова за проектом архітектора А. Меленського на місці старої кладовищенської дерев'яної церкви на Аскольдовій могилі збудовано кам'яний храм св. Миколая у стилі ампір, а монастирське кладовище згодом перетворено на місце поховання міської еліти. 1831 у зв'язку з розширенням [Київської фортеці](#) Свято-Микільський монастир передано інженерному відомству, Свято-Микільський собор став гарнізонним (відтоді його називали військовим), келії перетворено на казарми, в інших спорудах розмістили військових робітників і арештантів. Пустинно-Микільську обитель переведено на територію Слупської Микільської церкви, яку зробили соборною при монастирі. 1831 до неї прибудовано бічні притвори, в одному з яких розмістили теплу церкву св. Дмитрія Ростовського. До розбудованої церкви перенесено святині обителі – 3 давні зображення св. Миколая, рукописне Євангеліє 1411. Від 1844 настоятелями обителі ставали за сумісництвом ректори [Київської духовної семінарії](#). 1849 (за іншими даними – 1874) споруджено триярусну дзвіницю. У середині 19 ст. у обителі проживало понад 60 осіб. 1918 під час більшовицького обстрілу Військовий

Микільський собор із дзвіницею пошкоджено. 1919–30 він належав УАПЦ (1919 митрополит [Василь](#) (Липківський) тут уперше відправив службу українською мовою). У 1930-х рр. обитель закрито, майже всі монастирські будівлі знищено.

Рекомендована література

1. Закревский Н. Описание Киева. Москва, 1868;
2. Денисов Л. И. Православные монастыри Российской империи. Москва, 1908;
3. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам'ятки Києва. Нью-Йорк, К., 1991;
4. Вечерський В. В. Втрачені об'єкти архітектурної спадщини. К., 2002;
5. Бачинська О. В. Втрачений сакральний комплекс Миколаївського монастиря на Печерську в Києві // Пр. Центру пам'яткознавства: Зб. наук. пр. 2009. Вип. 16.

Бібліографічний опис:

Київський Свято-Микільський пустинний монастир / С. І. Білокінь // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-6223>. – Останнє поновлення : 12 квіт. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).